

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

11. Carcer Regis Moluci Aërij & P. Alfonsi Castrij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

uis artibus quæ sita non modo eripit, sed iure quoque, at indigne possessa. Expulso Vazio creuit Castrij iniqua vexatio: appetebatur passim conuictis, magna demissionis, & patientiæ suæ laude, concionantem audiebat nemo, libros quin etiam ab eo auferri Præfectus mandauit; quare videns Ternati cassam suam & inutilem operam in Maurum transiit: campi dominus insanire perrexit Vazius, nostrorū etiam tum Rectorem se gerens, nisi quod vicario mortuo id etiam adiunxit factis vt illam ambiret dignitatem, aded̄ nolebat homo vanus sine imperio viuere; hæc Beira, & Nunnius in Indiam reduces cum ad Prouincialem detulissent, non segni remedio ab eo curata sunt; Franciscus Viera quem cum aliis quinque, Rectorem, diximus paulo ante, in Molucas missum, Prouincialis literas exhibuit Lusitanis, quæ vsurpatorum pronuntiabant Vazium dignitatis quam à nemine accepisset; falsum esse diploma, quo illam sibi afferebat; expulsionem Castrij periniquam; nimis credulum præfecti iudicium, & interpositum supra quàm deceret rebus à foro suo alienis, denique Bonum factum, expulsionem Vazij è Societate. Sed Deus ob illam fortassis quam in conuersione Regis Baciani, nauarat operam, dignatus est miserum propitio adspectu, lectoque afflicto ægritudine lethali, ad animæ suæ postremas aduertit rationes, ambitus sui crimen publice falsus est, Castrium verò innocentem. Sanatus & Goam reportatus, ann. 1559. ea dedit penitentia suæ & demissionem animi argumenta, vt ex eo qui tum Prouinciam regebat Societatem denuo impetrarit, misericordia haud scio satisne laudabili, certe à Patribus qui Goæ tunc erant minime laudata, remissus est ad tyrocinium repetendum tiro, & probationes integrandas Exercitiorum & humilitatis, quam nondum per tantum temporis fuerat assecutus. Est enim hic idem Vazius, Leiria in Estremadura ortus, cuius fit in actis S. Xauerij mentio, & hic à nobis obiter libro quarto, qui Societate annum agens vigesimum tertium, inita; violenta postmodum impulsione demonis sollicitabatur ad eam deserendam, & Xauerio, se sistens facultatem ad hoc ab eo petiturus, vno in se illius oculorum coniectu, paucisque his vocibus; & vis fili mi à nobis discedere, sic immutatus est, vt nunquam in posterum de desertione in mentem venerit. At enim infelix tacente damone, sibi dæmon effectus, commertus est vt expelleretur, in ea tamen spiritum denique efflauit anno 1589. religiose vitæ annis, quam gestis præclaris auctior.

II.
Carcer Regis Molucæ
Ærij & P.
Alfonso Castrij.

Cautum erat turbis, & iam confederant, cum Viera ex Mauro Castrium, Ternatem acciuit, eodemque post mutuum à tot annis tam procul reuifensium consolationem cum paucis remisit, quò maior vigeret necessitas ab eo destinandis; sed in Bacianum reuerti iussit, ad Ioannem Regem, totamque Insulam in religionis sanctæ firmandos propositis, vt qui linguam illorum in promptu haberet. Venturi interea velut obsidem F. Antonium Oforium ad regem expediuit, nam aliud Castrio in cælo parabatur, vocabaturque à Deo ad martyris lauream, dum

dum à Viera Bacianum ad conciones mitteretur. Paucis ergo quàm Maurum repereret diebus, arcis Præfectus Odoardus, velut ex re communi acturus Regem Ærium, & Cizilgazatem eius fratrem administrum regni primarium, facemque prodicionis de qua narratum est in arcem euocauit, ingressosque mox in arctam custodiam tradidit, falsoratus hac via tumultus comprimi, & rebellionis primos ignes extinguï antequam in flammam assurgerent. Verum eminuero planè in oppositum res cessit. Egit amor populi erga Regem die vno, quod annis compluribus, Regis odium erga Lusitanos non egerat. Ad arma concurritur à Ternatensibus, Timorensibus Marcianis, & præter hos insularios Moluccenses, à conterminis etiam insulis, quascumque incolerent Saraceni: hi omnes ad Babum captiuum Regis filium confluunt; grandi ex iis instructo exercitu cingit premitque oppidum & arcem, conclamant omnes aut Regis libertatem, aut Lusitanorum necem qui fidem prodicione fefelissent. Inter hós motus Regi venit in mentem de nauigiolo quod commodauerat transmissuro in Maurum Castrio, indeque post mensem redituro Ternatem; apud se vero recogitans si Castrium iuberet per suos intercipi, futurum vt posset permutacione illius liberari: filium, qua via ignoratur, iussit nauiculas in excubiis habere, quæ reuertentem Castrium caperent, & tuto asseruarent. Sed cassum exhibit hoc Regis commentum, si processisset Vieræ quod sapienter susceperat; clam ad eum, & cautè celocem miserat, monens Ternate in defeccionem omnia ruere, stratum mare hostium nauibus; vniuersum populum in armis; proin ibidem subsisteret, donec nouis ab se literis vocaretur. Ita quidem Viera, sed Deo visum vt eius nunciij tempori non adessent, & sua illum diligentia frustrata est. Confectis Castrius quorum causa ierat, dierum ferme spatio quindecim Ternatem remeabat; incurrit positas, arrectasque in reditum suum insidias, ab hoste capitur, & vincitur. Iam beati huius Christi Iesu athletæ cruciatibus, & morti, ne quid extra verum aut addam aut detraham reddo hic autographas literas quas ipse tunc Viera Romam misit, eorum testes quæ partim ex ijs qui interfuerant, partim ipso ab Rege soluto iam ac libero didicerat, tacet Ires exigua insula tribus vix milliaribus à Ternate, ad Septentrionem; nauitarum patria, qui Castrium in Maurum vexerant, reuebantque in Molucum. Hos Principis celoces cum interceptissent, docuissentque de Regis cuius erant clientes carcere, & capiendi Castrij mandato, subiit animus in eundem hinc ab Rege gratiæ, Castrium sibi asseruandum tenent. Ires in oppidum deportatum omnibus spoliant, libris, supellectili ad rem sacram, crucifixi effigie, olim Xauerio gestata, & aliis quæ Bacianum portanda parauerat in usum recentis illius Ecclesiæ, cuius excolendæ sortitus erat prouinciam. Adolescentes Christianos tres, eius comites in mancipia diuendunt, vestibus, ipsoque indusio intimo illum nudant, roganti plurimum, fragmentum lacerum vix indulgent, quo ad pudorem cingeretur: post hæc manus in tergum retortas, pedemque

alterum fune adstringunt crassiori; dies quinque, semper arctissime vinc-
tum cum detinuissent Ternatē deferunt, sed in decussata duo nauis
ligna distentum, vt solet Apostolus Andreas depingi: Solutum exin si-
stunt Principi Babo arcem obsidenti & Princeps iuuenis, viri tanti pri-
dem sibi noti, ligati, ac nudi præsentis spectaculo motus, imperare sibi
non potuit, quin eius miseratione, & verecundia detractis cum ipsa
subucula vestibus illum operiret (quod ipso sibi deinde ab Rege coram
filio principe narratum Viera refert) Detentus in arce Rex captum Ca-
strium audiens, misit à quibus suo nomine officiose viferetur & refer-
tum ex eo à præfidiariis in arce, venisse Castrium in manus principis,
abesseque illinc maioris catapultæ tertio fere iactu.

Quod idem confirmavit nuncius, fecialis more, cum vexillo candi-
do illinc adueniens, nescio quid ab Lusitanis petiturus, quod vincito pa-
tri necessarium aiebat. Ac fuisset quidem admodum procliuē, vinculis
cum eximere, multique ad hoc Lusitani suas vltro manus, & arma Præ-
fecto deferebant, cum de carcere illius, & cruciatibus audissent, nihil
addubitantes quin illum sibi affererent; at is in Vazium iratus, nullis
eorum insecti precibus se fuit. Nisus quoque est Princeps Babus, Ca-
strium suorum custodiæ tradere, sed obstitere Ireenses, & caufati nul-
quam gentium melius quam apud se tenendum, Iren illum reducunt,
nudant vestibus quas Princeps donauerat, semicinctu vili ægre illi reli-
cto; reuinciunt denuo ab humeris manus; fisco arboris graui trunco in
modum numellæ, collum eius medium inducunt, iamque de fuga nihil
soliciti abiectum humi, dies totos triginta ad solem, & nocturnam au-
ram relinquunt. Sæuo planè hominis cruciata qui valetudine longis in-
commodis euerfa, algere solebat perpetuo, vt nec vel iudusium mutare
nisi medio ardentique in sole posset, ad eò auræ frigidiusculæ offende-
tur attactu eriam perleui. Nihil per eos dies ad illum cibi allatum est
præter gariophilos recentes (quo fructu abundat insula) & sunt ex in-
colis qui dicant iis abstinuisse, mirenturque vitam absque alimento tam-
diu illi protractam, accedebat ad tantam barbariem insultus frequens,
promissis, minisque vrgentium ad euitandam Christi fidem, & profes-
sionem Mahometis, quod ille facinus cum execraretur, cædebatur ab
iis atrociter. Referebat quidam ex Cascigibus Turcarum post pacem
initam, se Ireen profectum vitisse Castrium in iis suppliciis, labiorum
motu perpetuo precanti similem, & toto quod cum illo egit Octiduo
ieiunum venerat is à Babo principe vt ritus Mauricos Patri suaderet,
quem sibi talia obtrudentem ne verbo quidem dignatus vir sanctus solo
renutu capitis repellebat. Visit illum etiam adolescens ex tribus quos
secum duxerat, exorata multis precibus ab hero cui venditus fuerat
venia adeundi: verum in conspectum vt venit tam crudelem in modum
habiti, ac tantum non mortui, dies enim viginti illa durabat in carni-
ficina, vice mutæ consolationis, præter acerbas & vberes lacrimas
dare nihil potuit. Potro illos tres ipsius comites (ne indictos omittam)

male scripsit non nemo à Mauris inter fectos tametsi nihil proprius fuerit, heris ferro sapius intentato ad negandum Christum iuuenes violenter cogentibus, sed constans semper illorum fuit responsio Christianam legem nullis vnquam sibi machinis extorquendam. Duos quidem Rex custodia iam liber, in libertatem asseruit; tertius negatam ab hero Cascege libertatem fuga vindicauit, vni Castro datum est pro Christo mortem oppetere, reiecta fortiter toties illi proposita si Mahometi ad hæsisset viuendi copia.

Hunc ergo barbari ad extrema tot cruciatibus deductum, statuunt ferro absoluere, huic forte diuinitus reseruatum, vt ferro, quàm fame, & ærumnis gloriosius moreretur. Mauris duobus tradunt carnificibus robustis; ab iis lignea numella eximitur, religatis ad tergum manibus, inferoque in funem quem pone tenebant collo, victimæ in mortem, præ se agunt ad designatum martyrio locum in littore, id cum esset abruptis saxorum, & vallium inæquale multum viæ obiri oportuit, priusquam in planum veniretur, attonitis carnificibus hominem agrè pedibus insistentem, & semimortuum per aspera rupium, & acuos silices sursum deorsum celerius, & vegetius currere, quàm possent ipsimet, valentes, & integri, qui piscabantur ad eos scopulos Patrem à Mauris duobus victum agi dum vident profluunt è suis linitibus, mortis eius futuri spectatores. Ex iis postea rogatis, ipsoque ex Rege Ternatensi rei distinctè comperta est series; vt eam carnificum relatu audierat. Castrum scilicet, iis locis substituisse vbi planius littus occurrerat, respectisque tortoribus quæsisse, ecquid placet hic locus, inflexaque in tetram ceruice, caput ictui parasse, verum iis locum placere negantibus, eadem qua prius alacritate progressum vterius: vt in plagam ventum est in quam arborem truncam mare proiecerat, ab eodem tertium rogati an locum probarent; iis annuentibus constitit, petiitque cernendi acinacis sibi copiam fieri, nec sine difficultate obtinuit: districti coram acie inspecta, hebes est, ait, meliori cote illam subigite; tùm rogauit manus vinculis exui, quod ij principio cum negarent facturos, vetuit ab se de fuga quicquam metuere, ad hoc se tantum id poscere vt religiosius tantisper Deum precaretur, quod subridens, & tranquilli oris ea specie dixit, vt multum inuicem mirati, manus illi concesserint liberas, iis vero tunc in altum sublatis, prostratus in genua preces ad Deum fudit, surgensque paulo post, arboris trunco pronus iucubuit commodiorem ictum licitoribus præbiturus, ad quos, per me ait, quod vultis nunc agite; hic eorum alter impacto dorsi spinæ in longum acinace, diuisurus plane medium erat, nisi magna vi ambabus manibus ictum vibrans caput sibi præstrictum læsisset, nam sunt alioqui tam exquisitæ temperationis & ponderis j gladij, vt vno ictu medium hominem recta scindant. Alter igitur viuum adhuc suo acinace absoluit; ex iis demum qui laniæ huic intererant tertius, inflicto in collum mortui & genas acinace, caput summum à maxillis diuulsit: corpus truncum in mare deuoluunt